

Hodnotící zpráva

k provedení hodnocení tvůrčí činnosti jednotlivých pracovišť
Filozoficko-přírodovědecké fakulty v Opavě

2024

NÁZEV OBLASTI VZDĚLÁVÁNÍ: Historické vědy

HODNOCENÁ PRACOVIŠTĚ:

Ústav historických věd

Ústav archeologie

Výzkumné centrum pro kulturní dějiny Slezska a střední Evropy

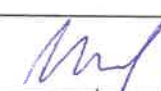
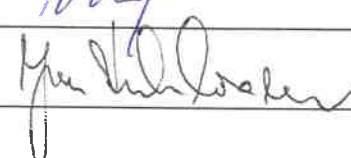
Výzkumné centrum pro soudobé dějiny, historickou paměť a kulturní dějiny
(1800–2000)

PŘESEDNA HODNOTÍCÍ KOMISE

Jméno a příjmení: prof. PhDr. Bohumil Jiroušek, Dr.

Pracoviště: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

E-mail: jirousek@ff.jcu.cz

OSTATNÍ ČLENOVÉ HODNOTÍCÍ KOMISE		
Jméno a příjmení	Pracoviště	Podpis
Mgr. Juraj Marušiak, Ph.D.	Ústav politických vied SAV Bratislava	
Prof. Jan Michal Burdukiewicz	University of Wroclaw	

Hodnotící (evaluační) komise pracovala ve složení uvedeném na předchozí stránce, předem prostudovala podklady poskytnuté fakultou, resp. hodnocenými pracovišti, zejména sebehodnotící zprávu. Některé další podklady a informace si komise vyžádala na místě (zvl. k propojení tvůrčí činnosti a výuky či k začlenění výzkumných center do struktury fakulty) či je poskytla hodnocená pracoviště na místě z vlastní iniciativy (zejména byl prezentován rozsáhlý výběr z publikační činnosti pracovišť). Při jednání na místě dne 26. června 2024 se komise setkala s vedoucími obou ústavů (prof. J. Knapík, doc. V. Janák), přítomni části jednání byli také další vedoucí pracovníci výzkumných center a fakulty, včetně děkanky fakulty prof. I. Korbelařové. Na závěr svého jednání na Filozoficko-přírodovědecké fakultě Slezské univerzity v Opavě komise seznámila oba vedoucí ústavů i děkanku fakulty s hlavními závěry a také doporučeními pro další rozvoj s tím, že celkové znění této zprávy bude dodáno komisí v dalších dnech.

V souladu s předepsanou strukturou hodnotí zprávy se komise vyjádřila zejména k následujícím bodům:

1) Zaměření tvůrčí činnosti pracoviště

Tvůrčí činnost pro oblast vzdělávání historické vědy, resp. pro oba hodnocené ústavy a k nim přiřčená výzkumná centra, je možné chápat jako zcela adekvátní k existujícím (dobíhajícím i nově akreditovaným) studijním programům, pokrývajícím celou časovou škálu historických věd – od pravěku k počátku 21. století. Je zde patrné zacílení na konkrétní témata, a to i konkrétně k regionu Slezska, kdy se jedná o jedinou univerzitní vysokou školu v regionu, tedy zaměření na dějiny Slezska je jednoznačně cennou profilací pracoviště. Zároveň však tvůrčí činnost nepostrádá výrazné přesahy k celostátním i celoevropským tématům, zejména v oblasti kulturních a sociálních dějin, v posledních letech lze upozornit v rámci zájmu o dějiny každodennosti na problematiku trávení volného času, včetně fenoménu fanouškovství, či na problematiku stravování v dějinách. Tvůrčí činnost odpovídá jak akademicky, tak profesně zaměřeným studijním programům.

Publikační činnost se jak v oblasti archeologie, tak v oblasti historických věd propojuje spoluprací s dalšími institucemi (mj. muzea) v České republice i v zahraničí,

zejména v oblasti Polska (Polské Slezsko), vhodné by bylo hledat i větší propojení s odborníky na Pruské Slezsko (komparativní pohledy na regiony rozdělené hranicí), jakkoli je zde patrná spolupráce s historiky z Rakouska, Německa i dalších zemí.

2) Úroveň tvůrčí činnosti

Úroveň tvůrčí činnosti je setrvale na vysoké úrovni, kvalitní, nepostrádající prvky excelence, plně srovnatelná s obdobnými pracovišti na jiných vysokých školách, samozřejmě v adekvátním rozsahu k velikosti pracovišť (zejména Ústav archeologie je po personální stránce poměrně malý ústav, je tak v objemu své tvůrčí činnosti limitován). Ocenit lze také vysoké projektové pokrytí vědeckých aktivit (zejména projekty NAKI a takéž GA ČR). Tvůrčí činnost je výrazně podpořena také existencí dvou výzkumných center – *Výzkumné centrum pro kulturní dějiny Slezska a střední Evropy*, *Výzkumné centrum pro soudobé dějiny, historickou paměť a kulturní dějiny (1800–2000)*, jež jsou primárně spojena s Ústavem historických věd, pokrývají však i některé aktivity Ústavu archeologie. Zájem FPF SU o muzejnictví, historickou dokumentaristiku, památkovou péči a mediální prezentaci dějin umožňuje hodnoceným pracovištím směřovat nejen k akademicky pojaté tvůrčí činnosti, ale také k aplikovanému výzkumu či k prezentaci poznatků směrem k veřejnosti. O vysoké úrovni tvůrčí činnosti svědčí také to, že v roce 2023 Ústav historických věd úspěšně získal od Národního akreditačního úřadu na dalších 10 let oprávnění k uskutečňování habilitačních a profesorských řízení.

Přehled publikační činnosti přináší sebehodnotící zpráva zpracovaná oběma pracovišti, členové evaluační komise se také na místě seznámili s řadou publikací, můžeme tak konstatovat, že publikační činnost pokrývá celou škálu očekávaných aktivit, od odborných monografií a studií v impaktovaných časopisech po regionální časopisy a sborníky, a to v souladu se současnými trendy výzkumu v oblasti archeologie a historie, resp. historických věd jako celku. S ohledem na současné trendy hodnocení vědy (metodiky hodnocení vědy) samozřejmě lze doporučit větší zřetel na texty vydávané v publikacích zařazených do renomovaných databází (SCOPUS, WOS) či kongresových jazycích (zvl. angličtina), ale samozřejmě nelze zapomínat ani na společenský význam historických věd, místa slezské paměti atd., což se nutně musí projevovat, resp. projevuje, i v popularizačně pojatých výstupech tvůrčí činnosti,

v přispívání do lokálních periodik atd. Kvalitní tvůrčí výstupy lze doložit i u doktorandů, což také představuje potenciál pro další rozvoj hodnocených pracovišť, jakkoli je v tomto ohledu třeba zohledňovat i problematiku „inbreedingu“.

3) Propojení tvůrčí činnosti se vzdělávací činností

Tvůrčí činnost odpovídá akademicky i profesně zaměřeným studijním programům, jak končícím, tak nově akreditovaným (z důvodu personální situace na Ústavu archeologie dosud nedošlo k plné obnově akreditací tohoto ústavu). Vztahuje se také mj. k muzejnictví, regionálnímu kulturnímu dědictví atd. S tím souvisí také výrazná spolupráce s regionálními muzejními, archivními a dalšími institucemi, kdy dochází k propojování aktivit tvůrčí činnosti s jejich potřebami, včetně spolupráce s externisty, což samozřejmě přináší přidanou hodnotu pro studenty i pracoviště. Z diskuse s děkankou fakulty vyplynula také otázka prohlubování spolupráce se středními školami, jejich žáky jako případnými „adepty“ studia historických disciplín na fakultě. Do budoucna by podle komise měla fakulta, resp. hodnocené ústavy, přemýšlet nad koncepcí celoživotního vzdělávání, které bude nepochybně představovat trend do dalších desetiletí (v souvislosti s proměnami trhu práce, AI atd.).

Vyučující mají, jak vyplynulo z informací poskytnutých na místě, publikační aktivity provázané s garantovanými disciplínami ve výuce, a to včetně výrazného podílu praxí u profesně zaměřených studijních programů. Historici i archeologové vedou přednášky a semináře k těm obdobím historického vývoje, jimiž se odborně zabývají, mohou tak reagovat na nejnovější trendy výzkumů i poznatky, a to samozřejmě včetně sílesiakálních témat. V tomto směru jsou důležité rovněž pracovišti řešené projekty NAKI (otázka historické krajiny), ev. GA ČR.

4) Personální zabezpečení a kvalifikační růst

Personální zabezpečení na Ústavu historických věd je zcela jednoznačně kvalitní, funguje zde mezigenerační kontinuita, a to i v oblasti personálního zabezpečení docenty a profesory. Ústav archeologie v tomto okamžiku disponuje jen jedním docentem, bez jednoznačně zajištěné personální kontinuity v oblasti habilitovaných pracovníků, jakkoli do budoucna lze některé habilitační řízení očekávat. Od roku 2019 (minulé evaluační zprávy) se nepodařilo ústav personálně výrazněji posílit, ba naopak

je zde patrný problém s garantováním navazujícího magisterského, případně doktorského, studia. Komise jednoznačně doporučuje provázat aktivity obou ústavů nejen v oblasti vědy, kde se tak pravidelně děje, ale také posílit propojení obou ústavů v oblasti výuky (možná by dočasným řešením mohlo být i časově ohraničené splynutí obou pracovišť), kdy by tak i do výuky archeologických studijních programů výrazněji vstupovali docenti a profesori. Předpoklady ke kvalifikačnímu růstu na obou pracovištích komise spatřuje (odborní asistenti s Ph.D. a odpovídající publikační činností).

5) Tvůrčí činnost studentů doktorského studia

Tvůrčí činnost studentů je popsána zejména v kapitole 2.2 sebeevaluační zprávy, některé informace zazněly také od vedoucích ústavů, včetně zapojení do projektové a grantové činnosti, nejen interních projektů, ale také do projektu GA ČR a zvl. v oblasti visehradských projektů, k nimž má Slezsko jako region rozdělený hranicí jednoznačně výrazný potenciál. V neposlední řadě je třeba také zmínit aktivní účast na studentských konferencích a soutěžích, včetně ocenění, např. od Československé obce legionářské.

Tvůrčí činnost studentů doktorského studia je kvalitní, s dílčími přesahy do (blízkého) zahraničí. Zahrnuje nejen dílčí studie v časopisech či sbornících či účast na konferencích, ale v několika případech také monografie. Možná by do budoucna stálo za úvahu i větší zapojení doktorandů do mezinárodních sítí, účast na konferencích ve vzdálenějších destinacích, zejména když síť spolupracujících univerzit (mj. v rámci ERASMUS+) je jednoznačně široká, rozprostřená po Evropě.

Doktorandi nacházejí uplatnění v oboru nejen v regionu, ale v rámci celé ČR, je třeba ocenit, že oba ústavy toto jejich další uplatnění sledují a podporují, včetně jejich dalšího odborného růstu.

6) Řešené projekty

Komise se seznámila s aktuálně řešenými projekty, resp. s projekty řešenými v posledních letech (mj. NAKI a GA ČR), externí projektové pokrytí je na vysoké úrovni, což doplňují i interní zdroje spojené s oběma výzkumnými centry, zaměřující se na slezské dějiny a kulturní dějiny. Samozřejmě lze doporučit i využití i dalších platforem (viz mj. evaluaci z roku 2019), nicméně v současné době je projektové pokrytí adekvátní velikosti obou ústavů.

7) Národní a mezinárodní spolupráce

Spolupráce obou pracovišť, resp. ústavů a oblasti vzdělávání jako celku, odpovídá velikosti ústavů a umístění v regionu Slezska. Na národní úrovni je spolupráce jednoznačně excelentní, na mezinárodní úrovni je zřetelná rozsáhlá spolupráce zejména s Polskem a Slovenskem, s přesahy do řady dalších (evropských) zemí, a to jak germafonních, tak anglofonních, včetně členství v některých společnostech (mj. i INS v Kanadě). Ústavy se účastní či spolupřádají řadu aktivit, včetně mezinárodních konferencí, mají rozsáhlou síť spolupracujících institucí, mj. v rámci ERASMUS+ (širší je především u většího z obou ústavů – Ústavu historických věd, využívají se však i další finanční zdroje DZS, mj. CEEPUS, apod.). Lze doporučit větší zapojení dané oblasti vzdělávání do evropské univerzitní aliance, jejímž je Slezská univerzita členem, nicméně celkově lze považovat mezinárodní spolupráci za plně odpovídající oblasti historických věd, jež se převážně věnují bádání na národních úrovních, přičemž unikátní dějinná zkušenost Slezska (přeshraniční region, region rozdělený hranicí) přímo vybízí k překračování národních hranic výzkumu, což si pracoviště uvědomují a snaží se o to (snad by bylo možné vedle Polska ještě výrazněji prohlubovat spolupráci s odborníky na Pruské Slezsko).

8) Společenský význam tvůrčí činnosti

Třetí role univerzity dnes již patří k samozřejmým předpokladům úvah jednotlivých pracovišť o své profilaci, což platí i o sledovaných ústavech a s nimi spojených výzkumných centrech. Společenský význam tvůrčí činnosti je jednoznačně vysoký, daný mj. tím, že v rámci ČR jde o jedinou univerzitu věnující se výzkumům a popularizaci slezského kulturního dědictví, včetně prvků jeho záchrany.

Komise konstatovala, že dané aktivity fakulty/ústavů nalézají velký společenský ohlas, a to jak z hlediska zaměstnávání absolventů (muzea, galerie, archeologická pracoviště), tak z hlediska tvůrčí činnosti (mj. projekty NAKI) a popularizační činnosti – popularizovány jsou tak nejen témata z každodennosti 19.-20. století (strava, sport, mládež...), ale také starší dějiny Slezska jako multietnického a multikulturního regionu, jehož potenciál sahá daleko za hranice ČR (nabízí se tu také komparace s jinými podobně historicky rozdělenými regiony Evropy).

9) Spolupráce pracoviště s veřejností/regionem

Mnohé již bylo naznačeno v předchozím bodě 8 této zprávy, lze tak konstatovat, že spolupráce s regionem je výrazná, plně rozvinutá. Obě pracoviště spolupracují s médii, včetně nových médií, pořádají přednášky pro veřejnost, vydávají popularizační texty, spolupracují s kulturními a odbornými institucemi v regionu (Opava, Ostrava), přičemž mnohdy jde o dlouhodobou (i smluvně podloženou) spolupráci, která je dle našeho soudu oboustranně výhodná, pro spolupracující instituce i Slezskou univerzitu jako takovou. Ústavy se zapojují i do řady celonárodních akcí, jako je např. Noc vědců.

V neposlední řadě lze zmínit i rozvinutou spolupráci se středními i základními školami (přednášky, odborné exkurse), kterou by možná bylo vhodné ještě více zintenzivnit – připravovat si tak potenciální studenty pro dané studijní programy.

10) Způsob implementace výsledků vnitřního hodnocení tvůrčí činnosti pracovištěm

Sebeevaluační zpráva za celou oblast vzdělávání historické vědy má velkou vypovídající hodnotu, byla připravena velmi zodpovědně a pečlivě, zahrnuje i reakce na minulé hodnocení z roku 2019. Ústav historických věd je personálně výrazně větší než Ústav archeologie, navíc obě výzkumná centra jsou dominantně spojena s Ústavem historických věd, z toho samozřejmě plyne, že pasáže věnované prvním ze jmenovaných ústavů jsou výrazně rozsáhlejší než části věnující se druhému ze jmenovaných ústavů. Je však jasné, že rozsah aktivit menšího ústavu je zastoupen stejně reprezentativně jako u ústavu většího. Oba ústavy jsou si vědomy hlavních strategických dokumentů Slezské univerzity v Opavě a jejich fakulty, zejména strategického záměru. Pohybují se tak v rámci aktivit, které mají napomoci rozvoji univerzity jako celku, samozřejmě včetně jejich oborů na fakultě, úspěšně propojují vzdělávací a tvůrčí činnost, včetně společenského významu a relevance pro region i širší českou a evropskou vzdělanost. Od poslední evaluace v roce 2019 došlo zejména k novým akreditacím některých studijních programů a především k úspěšné akreditaci habilitačního a profesorského řízení (v oboru Historie se zaměřením na české a československé dějiny).

Je třeba ocenit i vědomí toho, že rozvoj archeologických oborů je možný až v souvislosti s nějakou další docenturou, buď habilitací stávajícího pracovníka či

případně přijetím nového docenta či profesora v oboru. Věříme, že toto úsilí se pracovišti podaří naplnit.

Vedoucí obou ústavů také zodpověděli dotazy komise k SWOT analýze (silné stránky, slabé stránky, příležitosti, hrozby), přičemž komise konstatovala, že nabídli velmi realistický pohled na svá pracoviště, včetně přidružených výzkumných center.

11) Formulace konkrétních doporučení pro rozvoj pracoviště

Z jednání evaluační komise vzešla konkrétní doporučení pro fakultu, resp. pro hodnocená pracoviště, která byla s vedoucími obou ústavů i s děkankou fakulty projednána na závěr prezenčního zasedání komise (Opava 26. 6. 2024).

Zásadní doporučení se týká vyřešení personálních problémů archeologie (chybějící docenti či profesori s perspektivou dlouhodobějšího působení na fakultě), kde bude zjevně nutné prohloubit spolupráci s (habilitovanými) historiky, resp. s Ústavem historických věd i v personálním zajištění výuky, nejen v oblasti tvůrčí činnosti, kde se tomu tak již výrazně děje.

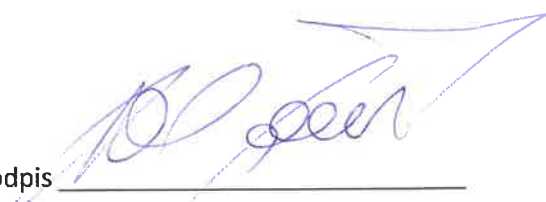
Další doporučení jsou spíše k zamyšlení do budoucnosti, jak zlepšit některé aspekty tvůrčí činnosti tak, aby byl zachován růstový potenciál oboru. Vzhledem k pokročilé digitalizaci doporučujeme uvažovat o výraznějším umístování publikačních výstupů do on-line prostředí, využívat on-line platformy k šíření povědomí o výstupech z projektů atd. Za úvahu také stojí podpora akademických pracovníků při psaní/publikování anglických textů (on-line nástroje, příspěvek na překlad apod.).

Z hlediska zasíťování mezinárodní spolupráce lze doporučit výraznější zapojení do aktivit evropské univerzitní aliance STARS EU, jejíž součástí je i Slezská univerzita v Opavě, hledat možnosti hlubší spolupráce s odborníky na Pruské Slezsko a rozvíjet komparaci s jinými evropskými regiony, jež jsou či v minulosti byly rozděleny hranicemi. V neposlední řadě doporučuje zamýšlet se i nad demografickou situací v ČR v příštím desetiletí a připravovat se na ni, mj. také posilováním aktivit celoživotního vzdělávání, kdy jednoznačně lze očekávat, že většina pracovně aktivních obyvatel si bude muset doplňovat své vzdělání v průběhu své celoživotní pracovní kariéry (vliv AI na trh práce), k čemuž se může připojit i větší prohlubování spolupráce se středními školami v regionu.

Závěrem můžeme shrnout, že komise konstatovala dobrou kondici tvůrčí činnosti v oblasti historických věd na Filozoficko-přírodovědecké fakultě Slezské univerzity v Opavě (historie, archeologie). Propojení vědy a výuky s interkulturním regionem Slezska je zřetelné a v rámci České republiky unikátní. Komise zde spatřuje růstový potenciál oblasti vzdělávání historické vědy i do příštích let.

V Českých Budějovicích, 27. června 2024

Podpis

(Předseda)